

Prava Pučka Sloboda

PREDPLATNA CIENA NA GOD. K 2
- NA PÓ GOD. I - POJEDINI BROJ 2p.
PREDPLATA SE ŠALJE UREDNIŠTVU

izlazi svakog četvrtka

IZDAVATELJ, VLASTNIK I ODGO-
VORNI UREDNIK: VLAD. KULIĆ
- UVRSTBE PO CIENIKU III POGODBI

God. II.

ŠIBENIK, 4. veljače 1909. god.

Broj 41.

O piću.

Norvežka je zemlja daleko gore na sjeveru. Tu je, možeš reći, uvijek zima, a usred ljeta mora da je kod njih, kao kod nas sada usred zime. Narod se bavi, ali baš puno ribarstvom. Odanle nam dolazi bakalar i reнге. Ribari uvijek na brodu, na moru, mokri, nmorni od truda i sna, pak borme, ko i naši ribari, uvijek imali uza se žestokih pića: osobito rakije. I po češće bi nagnuli vrčićem, da se tobože okriepe, ugriju. Izprvice njesu pili baš preko mjere, kao ni sada naši ribari, zanatlije i težaci, ali malo po malo, ljudi se naučili na takva pića, pak počeli piti i puno više, nego obično, a i preko mjere. Postadoše pijanci, alkoholiste. Svećenici, učitelji, liečnici i drugi pametni i učeni ljudi i prijatelji pučki odvrćali narod od takova zla, od takova grieha, da će mu to škoditi i duši i tielu, ali puk malo mario za te njihove predike, ne vjerovao ljudima, pa gonio napried, sve više nagingući vrčićem i nepromišljajući, da i ista začina valja da ima načina.

Pametniji se zabrinuli.

Žestoka pića, osobito rakija, svak znade, da nije ljekarija. Svi pametni i učeni muževi vazda su tvrdili — a i sada kažu — da je za svakoga pravi otrov. I jest! To izkustvo sviju naroda po svemu svietu dokazuje. I Norvežani su — ovo je nekoliko zemana — to napokon i razabrali. Opažali oni, da im njihovi mladi njesu krepki, ni čili, ko što su u mladosti bili oni, a osobito njihovi stariji, pak se zamislili i stali umovati, koji bi tome uzroci mogli biti. Sazivali skupštine, ozbiljno ko pravi ljudi o tom zborili, dozivali liečnike, pa najzad se i ako mali broj njih uvjerio, da je duševnoj i tjelesnoj slaboći mladeži uzročno neumjereno uživanje rakije, vina i drugih žestokih pića. Prijatelji pučki, koji su braću svoju, narod svoj od toga odvrćali, bili pametni ljudi, pak se pametno i vladali. Na skupštinama, gdje bi dolazilo i na hiljade puka, mladeži i djece, oni bi poredali s jedne strane one, koji nikada, ili malo kada piju rakije itd., a s druge strane one, koji su pili više ili prekomjerno, pak bi narod sam svojim očima i svojim razumom odmah tu vidio veliku razliku: oni, koji su triezno živili, malo ili nikada rakije pili, bili su oni i njihova djeca i duševno i tjelesno zdravi,

a svakako zdraviji od onih s protivne strane, koji su je pili. Narod gledao, razabirao razliku, vjerovao je svojim očima i svojim prijateljima, al se ipak sasvim malen broj opametio. To je posve sporo išlo. Na zlo se čovjek lako podade, na dobro uputiti ga teško, a najteže je od zla ga odvratiti.

„Podignu se četa mala“.

Poslie jedne takove skupštine, njih tridesetak, što težaka, što ribara, osnuju društvo, te odluče tvrdo i zakune se jedan drugomu, da više ne će nikada okusiti žestokih pića: rakiju, ružulina, rob kokole itd., a vina i drugoga pića da će piti samo o ručku i večeri i to sasvim malo a vodna. Ti ljudi, svaki u svome mjestu okupljali oko sebe znance, kumove i prijatelje, pa nagovaraj danas, odvrćaj sutra, u to ih društvo pristupi neizbrojan broj, a i tolika se druga društva takova zasnivala? Zatraže tada oni, neka vlada ne dopušta svakome variti i prodavati rakiju. I vlada stvorila zakon, da bez dopusta nitko ne smije peći, a prodaju preuzelo opet jedno drugo takovo društvo, sve dobrih i trieznih ljudi, koji su vas dobitak davali siromasima. Na male mjerice njesu prodavali. Na jedan, dva, pet, a ni na dvadeset njihovih novčića, nikome ne dali, pogotovo njesu htjeli, niti smjeli prodavati maloljetnima.

A što govore liečnici o žestokom piću, osobito o rakiji.

Svi, bez razlike kažu, da rakija samo može razhladjivati krv u čovjeku, grijati da ga ne može. A kriepi li ga, hrani li ga? Veoma uvaženi doktor Nothnagel, liečnik i profesor na bečkom sveučilištu kaže: zlo djelo počinja onaj, koji tvrdi, da vino, rakija itd. kriepi ili hrani čovjeka.

Dakle, mali puče naš, upamti: žestoko piće niti te hrani, niti te kriepi. Isto se tako izrazuje i sudi doktor Meinert iz Draždjana, profesor Kracpulina iz Minhena, Perkes iz Retley itd. Mogli bismo ih i bezbroj spomenuti, sve ljudi učenih, kojima na srcu leži zdravlje jadnoga puka, ali kad bismo ih hiljadu napomenuli, opet bi ih ostalo, jer nema liečnika, nema pametna čovjeka, naučna i neuka, nema učenjaka, koji isto ne kaže i dokazuje. A to nas i izkustvo i isti zdravi razum uči. Kad bi rakija kriepila i hranila, tad mjesto kupovati kruh i drugu hranu, morali bismo rakiju kupovati i nju piti. Ali svi znademo, da rakija potrebita nije, a kruh

jest, pa hambari moradu puni biti, kruha mora da bude, a bez pića se čovjek lako prodje!

U nas ne treba ograničiti varenje rakije — ograničeno je. U nas ne treba ni stvariti posebne zakone proti prekomjernom piću rakije, jer i ako imade po gradovima po koji pijanac, po selima ih je i manje. Naš narod nije pijanac, nije alkoholista. Umjeren je on i u hrani i u piću. On radi ko crv cieli dan, po svu sedmicu, kroz cielu godinu, a radi, možemo i moramo reći i gladan i žedan. Istina je, svetcem se mnogi napije i natrusi se, ali i ako bi s toga tkogod htio reći, da je nagnut na piće, ne može mu se reći nikako, pa nikako, da je alkoholista.

Radišan je u obće govoreći vas naš narod, i triezan je, da trieznijsa puka mi ni pojmiti ne možemo. Manjka mu samo štednja i red. Kad bi naši ribari zanatlije i naši težaci u manjoj mjeri pili, mogli bi piti svaki dan od one litre, dvie, što popije u svetac. Pijući vino u manjoj mjeri, čovjeku bi se malo živci zazdražili, želudcu mu ne bi puno smetalo, a glavi i manje. Tielo bi se njegovo sustavno razvijalo, jak bi i veseo rastao, radovao bi se zdravlju svojem i poroda svoga.

Što dakle da nastojimo?

Sva moguća sredstva, svu bratsku kršćansku ljubav upotriebimo, sve naše nastojanje, sposobnosti i sile upravimo, da nam narod i unapried ostane triezan kako je hvala budi Bogu i sadla, ali svakako starajmo se, da dade sebi reda pri trošenju i piću i da štedi. Još svakako treba, da vlast ograniči broj rakijašnica i prodavanje drugih žestokih pića, Jest, razlika je velika izmedju nas i Norvežana! Kod njih je alkoholizam, pijanstvo bilo puno maha preotelo, kod nas riedko gdje da pijanca dadješ. Oni su se (Norvežani) toga zla oslobodili, a tko znade, bi li tako lako naš narod. Bi li, ne bi li, o tom i ne govorimo! Zlu u kuću našu nedajmo! Dok je još daleko, plašimo ga, gonimo ga od sebe, a pomoći će Bog! Ti, hrvatski narode naš, vi radišni težaci, ribari i zanatlije, čuvajte se, da vam malo po malo piće ne bi sasvim omililo. Rakiju batalite sasvim, ona vas baš truje i ubija, a vino pijte, kad nam ga je dobru Bog dao! Ali ga pijte mjerom. I sô je liepa dobra i koristna, začina je, ali valja da imade načina. Staviš li je u hranu i samo malo više, hrana ne valja! Isto biva i sa vinom. Popiješ

li mjericu — kako i sveto pismo veli — razveseli ti srce, prodješ li mjeru, ubija te. Lievajmo ga ko ljudi u drob, ne u glavu, neka mi s njime vladamo, a ne on s nama. Predusretimo pogibelj, koja nam prieti. Osnivajmo i mi društva proti prekomjernom uživanju pića, a naša bi društva sve, a valja da i bolje upravila, nego li su i u Norvežkoj.

Trieznost je kriepost, a proždrljivost i pijanstvo je grieh, koji ubija tielo i dušu. Na vrijeme se dakle oprimo neprijatelju duževnoga i tjelesnoga zdravlja našega, a pomoći će nas dobri Bog!

Šta je nova po svijetu.

Hrvatska. Ili himbeno ili iskreno, svak sada govori o Hrvatskoj. I govore i po listovima pišu, da bi i vrijeme bilo, i da je nužda, uspostaviti staru našu kraljevinu. Opaža se neka promjena u Beču. Reč bi da je Magjari puhanu vjetar u provu. Nit im Niemci dopuštaju vlastitu banku, nit jezik u vojski. U Ugarskoj su s toga svi potišteni. Velika napetost nastala između Pešte i Beča. Da Magjari svoju vojsku imaju, udarili bi. Ali nije Bog dao kozi duga repa. Just (Magjari) Lecher (Niemci) sad stadoše oko Hrvata diplopliti uspavanke, da bi zadriemali. Boče se, pak bi htjeli i jedni i drugi, da im Hrvati kestenje iz vatre vade. Jok valaj! Riečka resolucija, četrdesetosma itd. morala je Hrvate opametiti! Ne će ni k jednim ni k drugim. Nek se sami rožkaju, a daj Bože — a hoće — da Magjari — kao 48. — pokažu svoje vierne papke. A Hrvatska? Što će od nje biti? Historija svakomu pokazuje čud i čustva magjarska. I slepi progledavaju, pa mogu i čoravci. Nužda će vlastodržce nagnati da uspostavu Hrvatsku kraljevinu. Rusija je, u budimpeštanskoj konvenciji stavila zahtjev svoj, da Bosna bude sdružena s Hrvatskom. To nit je bila želja pojedinih ruskih državnika, niti ljubav prema Hrvatima sa strane austrijskih diplomata. To je promišljen korak, pametno i pravedno djelovanje sveukupne ruske državne vlasti. Ne moguće je i samo pomisliti, da će Rusija sustati. Ona hoće i mora — ako zbilja Slavene ljubi — uztrajati u tom radu. I Hrvatska će uzkrsnuti uza svu protivnost Magjara i Niemaca.

Bosna. Za tri godine nitko ne smiede muhamedancima nikakove zapreke stavljati, kad bi htjeli seliti. To je točka pogodbe između Austrije i Turske. Magjarima nije dosta Ugarske i Banovine. Ko da su svi i najpametniji, baš poludili pak bi htjeli osvojiti cio svijet, a Bosnu svakako. Činovnika magjarskih tu dosta imade, trgovaca i vojnika koliko hoćeš, u školama se uči i magjarski jezik. Po nekim mjestima imaju i svoju štionicu. Sjeme su dakle već bacili, a sad nastoji da iz njega ponarastu stabla. U Sarajevu su otvorili banku. Vlada im je pružila sve pogodnosti, ugodila im je u svemu, ali nije htjela Hrvatima, kad su svoju banku otvorili. Banki magjarskoj i budimpeštanskoj i sarajevskoj vlada dala je i davati će i novaca, samo da se širi, da napreduje, a onoj hrvatskoj od lakta odmiera. Banka će svoje novce uzajamati trgovcima, obrtnicima, poduzetnicima itd. a tko ih primi, taj odmah postaje i ako ne Magjar, ali svakako Magjaron.

Naći će Magjari načina, i vraga će u pomoć prizvati, da se braća po Bosni — kao i prošlih godina — počmu klati; mogli bi i koju odredbu izhitriti, a da samo našoj muhamedanskoj braći tu dodije, pak odseli, ko što ih je dosti i u prošlosti odselilo. Banka bi tada od njih kupovala imanja i zemljišta, dozvala bi magjarske seljake i tu ih naseljavala. To je svrha magjarske banke! Hoće li se Bošnjaci pustiti loviti? Mi uhvamo da ne će. Muhamedanci znadu, da je Bosna njihova djedovina, tu da leže njihovi mili i dragi pradjedovi, otc braća i kraljevi, pa ako čute i malo za rodjenu grudju svoju, nesmiedu je ostavljati, a da se tudjinac, neprijatelj po njoj širi. Trpiti puno, pak i umrieti nek budu pripravnici, a ko pravi Hrvati i domorodci nek stoje na pragu svojem, braneći mili dom svoj. A kad se Bosna s Hrvatskom sdruži, kad ujedinjena bude domovina naša, krpuša ćemo se lako osloboditi.

Austrija. Ide iz klanca u klanac, iz tmine u tminu. Provlači se iz jedne poteškoće, a upada u stotine drugih. Još nije sredila račune sa Turskom radi Bosne, eto joj nezadovoljstva i nereda u kući. Magjari, videći je u neprilici htjeli bi upotrebiti ovaj zgodan čas, da štogod dobiju. Pitanje razdieljenja Češke još je na vrbi svirala — i bit će uvijek dok Čeha bude — a jezično se pitanje ne riešava. Bienert je pokušao i sazivao i Čeha i Niemce na razgovor, a oni kao ni da čuli niesu. O uvedenju hrvatskog jezika u urede po Dalmaciji, najnoviji listovi pišu, da će biti na skoro riešeno, da je pitanje dobro upućeno. To će reći: bit će gaće, ali neznadem kad će. Mi smo mnienija: dok Italija bude u trojnom savezu, ovo naše pitanje ne će biti riešeno. Austrijska vlada imade dvojako ministarstvo: jedno je u Beču, drugo je u Rimu. A bečki ministri sami, bez onih rimskih, nikakovo važno, a niti pravedno pitanje, riešiti nit mogu niti smiedu, pogotovo ne pitanje jezika u Dalmaciji. Pitanje o italijanskoj univerzi opeta se zamrsuju, Vlada bi htjela da bude u Beču, ali na to svak ne pristaje. Njemački djeci prosvjeduju da bude u Beču, a Italijanci bi htjeli Trst. I Titoni to hoće. Pa najzad će Italijanci puhati u prazne šake: nit će ga otvorit u Beču, a još manje u Trstu. Bio se je prosuo glas, da je u ovo pitanje uvlačio svoje prstie i Büllov. I tako bi o ovom imala odlučiti, ne već dva nego tri ministarstva. Ala, koliko skrbnika imade Austrija! Pa da nije jaka na svojem položaju! Jest, jaka je, ali bi i jača bila, kad bi svim ovim mogla zagrmiti: k sebi ruke, metite pred svojim vratima. A Bože zdravlje, lo će se naskoro dogoditi. Ili će Italija Austriji, ili ova njoj okrenuti ledja. A tada ne će svak moći parobrodom, nego će i čozotkim bragocima zajedriti preko mora, da vide majku domovinu, krasnu Italiju! A ljepše bi im i bilo pod vedrim italijanskim nebom, na onom liepom suncu, nego u hladovini austrijskoj.

Bugarska. Napeti su odnošaji sa Turskom. Ova bi htjela puno više dobiti, nego li je Bugarska pripravna dati. Ne traži sad milijun i pō nego milijun, ali bi htjela dobiti i nešto bugarskog zemljišta. Kad je to vlada u Sofiji doznala, sakupi množinu vojske i pošalje je na tursku granicu, na one položaje, za kojima Porti zazubice rastu. Kad su Turci to razabrali, omekšali su. Reč bi da sad za zemljište ne mare, a da će se zadovoljiti sa

odštetom i manjom od milijuna. Bugarska je uredjena i pripravna na svaki slučaj, a vojska izvježbana i obskrbljena, pak se nimalo ne boji neuredjene Turske. Ako sve evropejske države — kao što vele — žele mir, tada će i one iste izravhati spor između Bugarske i Turske. A bude li koja vlast pirila, nagovarala Bugarsku ili Tursku na rat, borba koja bi na Balkanu nastala, tko bi znao gdje bi srvšila! U tom slučaju promienila bi se zemljopisna karta Evrope. Turska bi vlast prešla na azijsku stranu. Bugarska bi pretrpila, ali se umanjila ne bi, ako se ne bi povećala. Turski državnici, uvidjevni ljudi, to dobro razabiru, pak mekšaju i popuštaju odgadjajuć takn ono što se najzad mora dogoditi — selenje u Brusu.

Persija. U njoj je pravo bezvladje. Šah persijanski vladar, bio je podielio ustav, pak ga je ukinuo. I prije toga su se proti njega bunili, a sad pogotovo. Stvorile su se razne stranke i strančice, za i protiv Šahu, za ustav i proti njega, pak se uprav kolju kao biesni psi. Prava je tu buna. Ustaša je mnoštvo, ciele velike vojske. Nekoji gradovi i kotari a i pokrajine odkazaše Šahu i posluh, nepoznavaju ga za ništa. On se jedan uklanja simo tamo, sad ćeš čuti da je u jednom gradu, a sutra je već u drugom. Ustaše ga love, a on se vješto krije. Imade i on uza se vojske, ali ta ustaše bunitelje uništiti ne može jer ih je puno. Davno bi Šah bio i sasvim propao, da mu nema Englezke i Rusije. Ove dvie sporazumno ondje djeluju. A najzad će Rusija uštinut Persiju ozgor, a Englezka ozdol, a otjerati će jadnoga Šaha u unutrenjost, u planinu, da blago pase. Ej prokleta nesloga mnoge li si narode uništila! Pa naravno je, da tko ne će brata za brata, taj će tudjina za gospodara! Kad im tudjinci budu u kući zapoviedali, tada će se osvjestiti, a potle boja kopljem o ledinu. Jedna Persija, kakva ti se sudbina sprema!

Kako socijalni demokrati gulikože maloga puka varaju narod.

Njihovi vodje, pripovjedaju neprestano proti kapitalu, a sami su najveći kapitaliste.

Glavno glasilo soc. demokrata u Njemačkoj „Vorwärts“ ima liepi broj glavnih suradnika, sve samih debelih kapitalista. Po njegovu priznanju bijahu god. 1897 njegovi suradnici kapitalisti: u Parizu žudija kapitalista Fränkl; u Švicarskoj žudija kapitalista Jakoby; u Englezkoj žudija kapitalista Averling; u Austriji poznati žudija kapitalista Dr. Adler. U samoj redakciji ovoga lista najveći su upliv imali žudije kapitalisti: Schönlaub; Braun itd.

U Rimu su osnovali list „Avanti“ a vrhovni su mu pokrovitelji žudije kapitalisti Ferri i Lombroso. A poznato je i to, da je začetnih socijalizma bio Karl Marx rodjeni žudija i kapitalista.

Ferdinand Lassalle, žudija i kapitalista, socijalistički njemački književnik — bijaše bogat čovjek — pravi pravcati kapitalista — ipak vodja i prvak socijalista.

Tri prvaka, pokretača i začetnika socijalistička Marx, Eugels i Lassalle, sva su trojica sinovi kapitaliste, dobro su i udobno živjeli i junački se borili za socijalističku

ideju, da ne bude nitko imao više ili manje od drugoga.

Nije li to samo rugati se sa siromašnim radnicima?! Da, takovi su oni pred radnicima. Kažu da će se boriti protiv kapitalista, da će štiti prava radnika, a kad tamo su im kapitalisti najveći prijatelji jer su i sami veliki bogataši, t. j. kapitalisti.

Zanimivo je i to znati, kako se često kapitalistički listovi zauzimaju za socijalne demokrate.

Upravo dražestan primjer donosi za ovu stvar g. 1896 na 19 Svibnja „Oesterreichische Volkszeitung“ gdje kaže, kako neka vrst kapitalista, koji najviše izrabljuju radnike, nastoji svim silama uvesti i proširiti socijalizam ondje, gdje ga još nema, pa navadja riječi jednog kapitalističkog lista „Frankfurterzeitung“ iz kojih se jasno vidi prevelika briga i nastojanje da se u Ugarskoj uvede i proširi što više socijalna demokracija. Evo ovih riječi:

Ugarska nema socijalne demokracije, koja bi kršćanskim socijalima borbu poduzela. Liberalizam aristokracije preveć slab je za to. Hoće li ugarsko pleme (t. j. liberalno-kapitalističko pleme) da svoju prevlast sačuva, to mora znak vremena razumjeti, te vruga sa belzebubom, stjerati. Mora protiv mađarskih neprijatelja protiv kršćanskih socijala uvesti internacionalni, u narodnim pitanjima, posve ravnodušni (indiferentni) socijalizam (t. j. socijalnu demokraciju) te s njom (socijalnom demokracijom) uzorati zemlju budućih birača. Žeti ipak neće socijalizam, već samo demokratsko-socijalna reforma (t. j. liberalna kapitalistička reforma) krasnoga li priznanja! Iz ovoga se opet očito vidi, kako gora vrst kapitalista, najgori gulikože maloga puka stoje na braniku socijalne demokracije, što smo mi drugom prigodom već kazali, i kako za čudo baš oni gulikože nastoje iz petnih žila da uvedu socijalnu demokraciju svuda, gdje je još nema.

Pak da nisu vodje socijalnih demokrata prave veralice i laživci! Ali im se srećom ulazi u trag! Lije će brzo dolijati.

Što smiju i rade socijalisti-demokrati.

Čujte i zgražajte se! Da nije pisano, ne bi bilo moguće vjerovati. Dogadja se u Italiji, toj nenavidnoj zemlji slobode — koju je dobio Bog — tako rekuć, rajem zemaljskim učinio.

Kad se pročita što onamo opaki ljudi snuju — mora se reći, da Italija sada samo sviet sablazuje. U njoj se poradja svaka otrov, svako zlo — a što je još gore iz nje se i drugovdje šire lude i pogubne misli na veliku štetu i nesreću jadnoga naroda.

U Turinu izlaze socijalističke novine „Grido popolare“ u kojima piše neki deran zvan Sako, vodja socijalnih demokrata. U Italiji su odstranili sv. križ iz škola. Nekoji dobri pučani to nedopustaju. Razpravljalo se po novinama o vjerskoj pouci u školi i uvedenju križa. Taj deran, na samu misao da bi kršćani mogli predobiti, ljut kano ris, i u navedenom listu piše ovako: zašto taj komad drveta? zašto egipatske simbole? Mi ćemo socijalisti sve poduzeti da ponovno prodremo kod izbora, i onda ćemo odstraniti, ako ih bude još, sve križeve pa i

slike kraljeve iz sviju škola. I monarkiju mi moramo utući.

Ovako čute, pišu i rade talijanski socijalisti pa i izvadaju svoja prevratna opaka načela. Komu nisu poznate grozote i umorstva od njih počinjena? Takovo nepodnošljivo i strahovito stanje žele oni svuda uvesti.

Amošnji socijalni demokrati samo ih opašaju u tom zazornom djelu. U Austriji smo još neproteše mah kao u Italiji gdje se je puštalo rulji da radi što ju volja. I sada ona onamo vlada; Talijani beru plodove. Rekli smo, da smo u Austriji. Ovdje još do toga nije došlo, ali nam se sve čini, da se tomu nekako približavamo. Bože ne daj, ali ako zavladaju amo onamošnja žalosna razorna načela, vidjeti će se tada, hoće li i sami državni odvjetnici biti sigurni da se pokazu vanka. Pripuštavajući da se po novinama posprdnno govori a Bogu i svetim stvarima, te dozvoljavajuć da se najvišu vlast crkovnu vriedja na najprostiji način, da se ruši crkva isto je ko i reći: udri na državu ruši prijestolja, skidaj krune, nepripoznavaj vlasti.

Uzdajmo se u se.

Najmirnije žive onaj čovjek, koji se uzda sama u sebe. Ovo načelo vriedno je za sve slojeve pučanstva, pak je vriedno i za težaka i gospodara.

Do danas naš težak, možemo reći, da je puno se pouzdava u drugoga, a pri obnovi vinograda, mnogo i u samu vladu. Kakovim je plodom urodilo to pouzdanje, danas je svima jasno, a nestašica amerikske loze, to nam najbolje potvrđuje.

Kad je, da se narodu baci prašina u oči, tad nam vlada na sve četiri strane i najzabitnijih sela razširi i priljepi oglase za nabavu svih vrsta am. loze navrnutih i ne navrnutih. Ne prodje ni osam dana, eto drugog oglasa, da ove ili one vrsti nema više, jer da je sva zaliha iscrpljena. Prodje drugih osam dana, eto trećeg oglasa, koji obustavlja prijavu, jer da je sva zaliha svih loza iscrpljena. Oni te su prije ovih oglasa poslali prijavu, a uz istu i kaparu, nadaju se bar primiti po cielo naručbu, ali jok! Kad se gospodi na vladinu uredu u Vrani i Biogradu svidi, tad javljaju: šaljemo vam toliko i toliko loza, ili i šaljemo vam kaparu nazad, jer loza, što je bilo u zalihi, prebiježeno prije vaše pošiljke je razdato.

Da bi pako sve ovo bilo istinito opet ni po jade. Težak bi mirne duše uskliknuo. Hvala Bogu! biti će ih mjesto mene, bar moj brat primio, pak ćemo se bar pomoći, ali nije tako, jer vlada naprosto zavarava narod prostim obećanjima, kako je to nepobitno više puta dokazano.

Dok se mi na ovo tužimo, jer nas boli i jer nam je teško i krivo, dotle vladini se ljudi sviju i snivaju o svojim promaknućima. Sto smo puta do danas rekli, a i sada ponavljamo, da bi hiljadu puta bolje bilo po našeg težaka, da je Vrana i danas u rukama, braće Borelli, jer je vlada skrala u Vranu silne novce, namjestila cielu četv. činovnika, koji mjesto da ozbiljno misle, kako se mora pomoći narodu, oni se bane i šire, ko da im je to očeva podvornica i vas im je posao n nesretnom švabčarenju i krivim tužbama protiv nevinog naroda.

Vrana svagdano zoblje na stotine i tisuće kruna, a sve u slavu preporoda Dalmacije i njezina gospodarstvu, a narod nam ostaje bez loze, kad mu najviše tribuje.

Zaradi ovog vladinog varanje, mi mora da otvorimo oči i da se počnemo uzdati sami u se.

Gdje ne može pojedinac, a gdje obстоje seoske blagajne, ili koje kakove zadruge gospodarskog smjera, neka se stave na čelo i nek priprave sebi za svoje članove matičnjak, a gdje je moguće i rasadnjak amerikske loze i to onih vrsti, koje su prama naravi njihova zemljišta najprikladnije.

Neka nabave i alat potrebit za navrtanje i pošalju 3, 4, 5 članova ili okretnih mladića, ako ih jur nemaju, da se upute u glavnom što za am. loze treba, kao što i za navrtanje.

Gdje nemože ni pojedinac, a zadruge neobstoje, nek uzmu stvar na se bratovštine i crkovinarstva, a di ni ovo nije moguće selo. Koja bratovština ili crkovinarstva, ili selo, nema zemljišta svoga, na kom bi mogli podići matičnjak i rasadnik am. loza? Mislimo da nema toga, koje nema u našoj zemlji. Hoće se samo volje, ljubavi i ustrajnosti, a nada sve sloge, jer na žalost, ova u mnogim našima mjestima nije uvijek na svom mjestu. Slaga nam je potrebiti za sve, a naoseb u ovim časovima, kod treba da sami počnemo graditi ono, što je porušeno, a to sa one strane, od koje je morala već davna svaka biti na svom mjestu. Doduše ovo izgleda ko neki mali sitni rad, ali budimo uvjereni, da bez ovoga sitnoga rade, nećemo nikada podiće naše vinogradarstvo do stepena napredka, a sto je glavno, biti ćemo vječiti vladini prosijaci, a bilo bi vrieme da ovo jednom radi našeg ponosa prestane.

Mora da se žurimo sa obnovani vinogradu, jer filoksera tako napreduje, da će uništiti domaču lozu prije, nego uzmognemo dobiti navrtke. A što onda?

Sirotinske suze.

(Doživljaji Tvrdka Tvrdkovića).

Bezamatni zajam.

— Dogovorna je.

— Šta, kakova „dogovora“?

— Jest. Dogovorna je: samo da vinogradar, sirotinja ne obnovi uništene vinograde žiložderom.

— Obrazloži.

— Bečka vlada napokon se sjetila i nas. Doznačila 300.000 K bezamatnog zajma za obnovu vinograda na amerikskej podlozi. U koliko čujem, dobit će: biogradska občina 20.000 K, šibenska 70.000, tiešanska 60.000, vodička 50.000, zlarinska 30.000. Tko daje i puno daje!

— Znam. Od zla dužnika i kozu bez mlaka! Nastavi.

— Za postignuti zajam, stotinu zakućica. Najprvo: kratak rok.

— Mislim, da je bio proizveden do 1. ožujka.

— Onda: zajam se postizava na uknjižbu. Hoće se: Zemljištni izvadak, Posjedovni list, Izvidni list, Osnova radnje i Trebovnik, molba.

— Sve bez biljega. Prvi daje sud. Drugog dobiješ na Porezovnom Uredu. A dva predzadnja zatrazi u občine. Sve priklopi molbi.

— Porezni Ured ne da onome, koji ne podmirio poreza zemljarine.

— To ne može, niti smije da bude. Moguće da nemaju dostatno osoblja. I znaj, da ti i ne treba Izvadak čitavog posjeda, nego samo onih čestica, koje misliš zasadi. Pa i ova mora da bude: zaraženi, uništeni vinograd žiložderom.

— A ako su dotične čestice opterećene dugom?

— Vidiš, tu je malo škakljivo.

— Eto, bane, grdne rane!

— Moglo bi se zatražiti na ne opterećene.

— Ali kad je čitav posjed opterećen?

— Tad je u interesu dotičnih vjerovnika, da dozvole prednost „bezamatnom zajmu.

— Ne će.

— Bili bi bedasti, pa se zvali oni: Zemljišno-vjeresijski Zavod, novčani zavod, seoska blagajna, ili bio koji posebnik. Ne može nego opako, kamatničko, lihvarsko srce ne ustupiti, ne dozvoliti prednost.

— Hm!

— Ne treba šunjkati. Stavimo primjer. Posjed ti vriedi 3000 K. Dužan si mi na uknjižbu 1500 K. Vinogradi ti propali, jer žiloždera poharala. Tražiš 500 K „bezamatnog zajma“ za obnovu. U mome je interesu: da ustupim prednost ukujižba potonjemu. Zasadić ćeš vinograd. Ovaj će opet davati ploda. Tim će poskočiti vriednost tvom posjedu. U najgorem slučaju mogu ti ga ja, kao vjerovnik odneti na dražbi i preuzeti obvezu povratka „bezamatnog zajma“. A tim niesam ništa štetovao. Dapače koristovao sam sebi, jer berem plod, a vraćam samu glavnice kroz 20 godina.

— Da Bog da! Ali riedki su takovi. Može se pokušati. Inače zaduženom vinogradaru od „bezamatnog zajma“ nikakove koristi. Sirotinja ostaje sirotinjom.

Naši dopisi.

(Odlazak vriednoga župnika).

Sinj, 26. Siečnja 1909.

Danas se je dielio od nas mili nam duhovni pastir, vatreni rodoljub, ustrajno radišni poslovač u vinogradu gospodinovu, otac fra Augustin Škomrlj. Na 24 tek. mj. u Božijem Hramu dubkom punu, pri oprostnoj besjedi, pri kojoj je zaprosio od Boga blagoslov nad svojim stadom, od koga mu se je dieliti — i ako ne drage volje — mnoga su se lica suzama orosila i čuli se mnogi uzdasi, žaleći njegov odlazak i blagosivajući njegov rād, na boljak i napredak povjerenoga mu stada, toli sa moralnoga koli sa materijalnoga pogleda. Njegova pohvalna diela zaslužila priznanje, što mu ga i starešine izkazale, povjerio mu starešinstvo šibenskoga franjevačkog manastira, da i tamo razvija još žilaviji rād, na uhar rodu i radu. Radujemo se šibenskomu manastiru, na tolikoj stečevini, želeći našem velezaslužnomu i obćeljubljenomu fra Auguštinu, sretan i čestit boravak u Krešimirovu gradu. Pri Tvome odlasku i rastanku od nas, naš revni i marljivi otče Augustine, cielivajući ti svećeničke ruke, od srca ti kličemo S Bogom! Siečaj se tvojih harnih i zahvalnih župljenā, kao što će i oni tebe sve do groba. Bog te poživio na ponos i diku mile nam hrvatska otačbine. Živio! — Župljani.

Dolazak župnika. Neurednosti na pošti.

Rogotin.

Nakon koliko vremena eto nam, Bogu hvala, dodje župnik m. p. don Ivo Nikolić. Sjegurni smo da će uztrajati stazom započeto. Svakom je ugodio i svak ga ljubi, te ćemo ga sliedit ko sinovi otca svoga, dobro nam došao!

Neprimamo tačno naš list našu milu Pravu Pučku Slobodu. A znadete li vi gdje ostaje? U lugu na kominu. Ali će pusta trka nastati, ako mi prihvatimo ožeg pa šnjime počmemo žtrkat lug po kominu da nadjemo naš list. Bit će kojem poštaru i povuci i poren. Ovo će dotičnik razumjeti. U pamet, junače, i neritaj se! D.

Viesti.

Molimo sve one, koji nam ne platiše lista za prošlu godinu i sliedeću, da to odmah učine, drugčije ćemo svakome obustaviti list.

Preporučujemo svakome naš list, koji je neovisan, a služi Bogu i Hrvatskoj!

† Našeg dobrog prijatelja Don Matu Beraća zadesila je teška nesreća. 1. ov. mj. umro mu je otac, čestiti i poštenu starac. Pokojniku rajsko uživanje, a don Mati i obitelji naše srdačno žalovanje.

Gladinja. Dvajestak je dana da studen stisnula zemlju. Nadošao i snieg. U polju nikakove radnje. Težaku nikakove zarade. Što imao, to obitelj pojela. Seljak ne zna kud glavom: dječica pitaju kruha. Prošli četvrtak preko 400 žena sa djecom došlo na vodičku blagajnu vapijuć kruha! Na blagajni im odgovorili: da ona svakoga ne može pomagati, jer mnogi niti nije drug. Nadalje reklo im se: da je blagajna zatražila od vlade 6 vagona ječma i 4 vagona kukuruza izplativo u 1909., a da će blagajna bezamatno davati. Namjestništvo odbilo. Uputilo ih se: da se obrate obćini. Na brzu ruku učinilo i molbu. Podpisalo ju preko 158. I sv ta ženskadija krenula u povorci na obćinu. Obćinski tajnik primio ih ljubezno i po poslužniku poslao obznani naćelnika. Naćelnik nije se udostojao saći do svog puka i saslušati njegove nevolje i patnje. I taj ćovjek hoće, da je brat Hrvat, da ljubi svoje obćinare. Povorka krenula svom župniku talijanašu. Ovaj primio ih milostivo. Namah pismeno predoćio politićkoj vlasti u Šibeniku jedno i ćemerno stanje svojih župljana. Obećao zauzeti se kod bratovština sv. Srca ĩsusova i Gospe Karmena: da ove svojom novćanom imovinom priskoće u nabavi ječma i kukuruza. Braćo, crna se piše težaku.

Nevrieme. 31. pr. mjeseca uslied onog strašnog vremena bila je u Zatonu kod Šibenika od groma ubivena Luca žena Jose Živkovića-Šinjorice. U Zatonu je grom nanio silne štete na grobištu. — U Konjevratima na župskoj crkvi i kući Matije ud. Milovac grom je takodjer nanio štete. Bilo bi vrieme, da vlada jednom odlući postaviti munjevode u Zatonu i Konjevratima, jer ovo je u kratko vrieme drugi slućaj, što uslied groma ginu ljudska stvorenja u Zatonu.

Svega po malo.

Obćina jaše. Zemaljski odbor u Zadru bio nakanio graditi sabornicu. Pitao od obćine da mu udieli zemljišta. Obćina ne htjede. Bit će pitao koji dotepuh talijanski. Njemu će dati, saboru, cieloj zemlji nedade. Obćina jaća od slabića.

Broj liećnika u Austriji i Bosni. Dolnja Austrija imala je prošle godine 3674 liećnika, gornja Austrija 404, Solnogradska 134, Štajerska 713, Koruška 149, Primorje 378, Kranjska 111, Bukovina 159, Tirol 644, Češka 2953, Moravska 989, Šlezija 252, Galicija 1452, Dalmacija 138, Bosna i Hercegovina 118, zajedno 12.278. Beć imade 2946, Grac 269. Trst 192, Insbruck 112, Prag 499, Lavov 334. Ljubljana 47 i Zadar 17.

Izgorio brod. Velika jedrenjaća, krcata ko šipak, nedaleko neke velike luke sasvim izgorjela. Da se snje dizao plamen i veći nego su joj jarburi bili. Kad je izgorjela moguće da bude bila osjegurana, jer što nije, težko se i zapaljuje!

Prevario se! I pravo mu bilo! Godine 1770. postade Kara-Mamud pašom Albanije. Njemu je pošlo za rukom, da postane skoro posve neodvisan od Porte. Bio se je složio sa moćnim plemenom Dibra, te je kod Kosova hametom porazio Turke. Sultan se je silno prestrašio, te mu porućio, da će mu sve oprostiti, da će ga dapaće obasuti darovima i dostojanstvima, ako se podvrgne, te ako svoju dobru volju i iskreno pokajanje dokaže prije svega tim, da se odrekne plemena Dibra. Nevjernik povjerova. Pozove prvake toga plemena na gozbu, odrubi im glave, te ih pošalje u Stambul sultanu. Ovaj mu izporući, da je sad sve u redu, te da sad samo jedna glava fali, a to je njegova.

Poruke uredništva.

Prijateljima u Zatonu. Za ovaj put kasno, u dođućem sigurno. — Drago nam je, da nas se sjećate. Preporučamo se. Pozdravljamo sve uz geslo: Bog i Hrvati!

Dopisniku iz Sitnoga — Zagora. Dopise bez podpisa ne tiskamo.

Hrvatska Tiskara (Dr. Krstelj i drug) — Šibenik

Hrvati i Hrvatice!
pomozite hrvatsku Istru.

— Svoj k svome! —

Župnici crkovinarstva bratovštine
koji žele

prave svieće

od pćelnog voska

neka naruće na

„Jedinu hrv. tvornicu voštanih svieća“
na paru

Vladimira Ħulića, Šibenik (Dalm.).

Ponude i cienici šalju se badava i franko.